

“Els joves no tenen feina, i a sobre els volen fer fora de casa els pares”

*“Actualment, a tot el món
s'està registrant una baixa
en la taxa de fecunditat”*

Anna Cabré

*Demògrafa.
Directora emèrit
del Centre d'Estudis
Demogràfics*

Luis Ángel Fernández Hermana
Periodista

La idea generalitzada que un consum i un nivell de vida més elevats coincideixen amb nivells baixos de fecunditat no és tan clara: a l'Àfrica i Amèrica Llatina les taxes de fecunditat s'han reduït i s'assemblen a les dels països rics. Per a la demògrafa Anna Cabré, la problemàtica del consum té més relació amb els hàbits de consum i amb l'increment que se'n registra que amb el creixement de la població. Aquest, segons les previsions, creixerà fins al 2070.

Anna Cabré

Demògrafa i professora a la Universitat Autònoma de Barcelona, on ha dirigit el Centre d'Estudis Demogràfics. Va estudiar a l'IDES de la Universitat de París i a l'Institut de Démographie de la Universitat de París, on va tenir com a professors i mentors Alfred Sauvy, Louis Henry i Roland Pressat. És autora de nombrosos llibres i articles científics. Gràcies a la seva experiència i coneixements en demografia i geografia històrica, assessora diferents comissions del Congrés dels Diputats d'Espanya i del Parlament de Catalunya.

LAFH: Si em permet, voldria començar "pel principi". Hi ha moltes persones, moltes més d'una i de dues, que sostenen que estem en un moment complicat perquè tenim una generació tap: els joves no poden prosperar perquè les opcions que tenen estan ocupades pels qui després de la transició, de joves, van cobrir els llocs socials, laborals i professionals rellevants.

AC: Això és veritat. I ho veiem ara en política. Gent jove amb possibilitats de tenir una posició en la política pugnen per una substitució proposant polítiques com ara avançar la jubilació als seixanta. Això és un error; és gestionar la misèria. I el problema no rau en això.

LAFH: On és, el problema, doncs?

AC: Bé. Si no creixen les rendes del treball i creixen els beneficis, amb una altra distribució hi hauria molta més ocupació i ningú no pensaria en "substitucions". És crear divísories d'edat entre gent del mateix bàndol. Perquè s'està posant la culpa a un sector de la població al qual s'acusa que si els uns no progressen és perquè els altres els tapen les vies d'accés. Això és gestionar la misèria. I el problema no rau en això.

LAFH: No és cert, llavors, això de la "generació tap"?

AC: Bé. Si no creixen les rendes del treball i creixen els beneficis, no hi ha cap solució viable. Amb una distribució diferent hi hauria molta més ocupació. Els sectors com el de l'educació, els serveis socials o la sanitat podrien admetre més mestres, més treballadors... El que és evident és que això no s'arregla jubilant les persones. Si jubiles la gent gran, continuaran cobrant per les rendes del treball, no per les rendes del capital.

LAFH: D'acord. Sense perdre aquest fil, entrem en la problemàtica del consum. Margalef deia que on hi ha un consum deficitari hi ha un excés de població, i on el consum és alt, la població és estable o disminueix. És així?

El cert és que la població està frenant el creixement. Però el consum, no.

AC: Sí, és clar. Però el que passa avui en dia és que el creixement de la població s'està moderant a tot arreu.

LAFH: A tot el món?

AC: Sí, hi ha una tendència a la baixa en la taxa de fecunditat en general. Això demostra que algunes de les coses que donàvem com a segures no funcionen com suposàvem. Generalment, el major consum i el major nivell de vida coincideix amb taxes de nivells baixos de fecunditat, compensades fins a cert punt per les taxes de mortalitat. Actualment, a tot el món s'està registrant una baixa en la taxa de fecunditat. A l'Àfrica i Amèrica Llatina el nivell de consum és menor que als països avançats, però les respectives taxes de fecunditat s'han reduït i cada vegada s'assemblen més a les dels països rics. Això demostra que no es tracta d'un efecte directe de la demografia sobre el consum.

LAFH: Llavors?

AC: El consum global és un problema molt simple: habitant i consum per càpita. Aquests són els dos paràmetres amb els quals solen treballar els economistes. Però aquesta és una visió en gros. Dit d'una altra manera, el consum mitjà s'extreu de les pautes de consum. I això és molt bast, cal refinar-ho amb unes altres dades. La població té sexe, edat, pertany a diferents classes socials, té una determinada distribució geogràfica, les seves expectatives difereixen, viu i es mou en llocs concrets. Això és igual a tot el món. Per tant, no tots consumim igual o de la mateixa manera. I a això hauríem d'afegir, tot i que no se sol fer, el consum energètic, de serveis, de sanitat... Hi havia economistes clàssics que consideraven que els serveis no eren producció, que tan sols eren un intercanvi. I això, és clar, distorsionava considerablement la nostra visió del consum i de les pautes de consum.

LAFH: Bé. Si el creixement de la població s'està igualant... quin seria, llavors, l'impacte d'aquesta tendència sobre les pautes de consum?

AC: Segons les dades que tenim, la població global creixerà fins al 2070, i a partir

d'aleshores tindrem un decreixement. Quin impacte tindrà sobre el consum, això? Perquè el resultat dependrà de molts factors i molt diferents entre si. Si tens en compte que actualment tenim una població que ronda els 7.000 milions i no menystens el calat de les incerteses actuals, es fa difícil arribar a conclusions que reflecteixin amb una certa exactitud el món en el qual vivim; no et dic, doncs, el món en el que viurem. És més important saber quants serem que la data. O sigui que, per culminar els 9.000 que molts prediuen, l'augment de la població rondaria un 20%. Encara que hi ha alguns que apunten a un creixement del 40%. Jo ja firmaria que l'augment del consum d'aquí al final del segle oscil·lés entre un 20 i un 40% per càpita.

LAFH: La diferència és notable. Amb les dades a la mà, cap a on apuntaria vostè?

AC: Crec més en la hipòtesi baixa que en l'alta quant al creixement de la població. Encara que, com tu dius, amb les dades a la mà... hi ha opinions per a tots els gustos. El cert és que la població està frenant el creixement. Però el consum, no. A més hi ha mecanismes molt poderosos que empenyen el creixement del consum, per tant és molt difícil detenir o frenar aquesta tendència.

LAFH: A què es refereix?

AC: Potser es podrien aconseguir reduir determinats tipus de consums, però això no tindrà un impacte notable sobre les xifres globals. A mi em sembla que la problemàtica del consum té més relació amb els hàbits de consum i amb l'increment del consum i la pressió per consumir més, que amb el creixement de la població, perquè el pitjor ja ha passat des del punt de vista d'aquest factor: Saltem dels 3.000 als 6.000 milions en poc temps. Ara el creixement està baixant, i no es preveu que la tendència hagi de canviar. Això ens indica que ha culminat el procés d'increment d'habitants. Això no vol dir que baixi en un barri, en una ciutat o en un país, sinó globalment. Per a això no estem preparats; el nostre cap no admet que això és el que passa ara, o que és el que passarà, en magnituds que virin les tendències que formen part de

la nostra vida. Perquè això s'esdevingui encara falta; no molt, però encara falta.

LAFH: O sigui, podem acceptar fins a cert punt que la tendència del creixement de la població amb la qual hem viscut en les últimes dècades està canviant, però un canvi similar en les pautes de consum...

AC: Si no hi ha un canvi sistèmic... no ho veig. És que només cal escoltar o veure les notícies, com s'alegren que la venda de cotxes hagi pujat, que es venguin més cases, que per festes la gent compri més. I el contrari s'anuncia com una tragèdia: "S'han venut uns quants cotxes menys!". Hi ha una certa unanimitat a pensar que és millor que incrementi el consum que no que baixi. Ja hi pots posar el multiplicador que vulguis. Si tens una cosa que tendeix potencialment a l'infinit, multiplica-ho pel que vulguis que sempre tirarà cap a l'infinit.

LAFH: Les conseqüències d'aquest viatge cap a l'infinit quines són?

AC: Doncs dependrà del que consumim. I en això intervé el que li deia abans sobre les nostres decisions, el que privilegiem. No és el mateix consumir matèria que consumir serveis. Perquè la qüestió del consum de serveis és comptable. Coses que abans no entraven en els comptes perquè era un consum camuflat, per exemple, en l'àmbit domèstic, ara forma part de la comptabilitat nacional. La producció de serveis no fa mal, pot continuar augmentant. El problema és la matèria associada als serveis. No és que calgui reduir tot tipus de consum com, per exemple, la sanitat. Jo no sóc especialista en consum, sóc especialista en població. I m'alarmo que no estiguem pensant cap a on va la població. Em sembla que ens influeix massa la conjuntura actual.

LAFH: Fins a cert punt, la inèrcia de la cultura actual sempre ha influït sobre el marc de decisions disponibles.

AC: Certament, però depenent de les característiques que tingui, pot ser un risc. Veiem que la població continua creixent. Veiem que

molts joves no tenen feina, que formen part de la cohort global més nombrosa i és important que sospesem la gravetat d'aquesta situació perquè de vegades parlem de la població com si fóssim de poble. Els joves d'avui dia són el grup de població més nombrós que ha existit i que possiblement existirà en xifres absolutes i en xifres relatives. La raó d'això és que la població mundial seguirà creixent però fonamentalment per l'allargament de l'esperança de vida i pel nombre de naixements, que resulta d'aplicar determinats criteris de taxes de fecunditat amb naixements.

LAFH: Això vol dir que ja hem passat el màxim de naixements?

AC: Sí, es va assolir en els anys noranta, encara que hi ha qui assenyala un rebrot el 2005. És difícil tenir una certesa total sobre això, perquè el registre del nombre de naixements no és fiable. A l'Àfrica, per exemple, el sabem no pel registre, sinó per estimació. Però des dels anys noranta fins al 2005 els naixements o baixaven o s'estabilitzaven. Ara baixen i es preveu que continuaran baixant per sempre. Per tant, els nascuts en els anys noranta són els que ara tenen entre vint i vint-i-sis anys. En altres paraules, actualment i durant els pròxims quinze anys, hi haurà una oferta de joves a escala mundial sense parangó, i a sobre amb una formació educativa mai vista anteriorment. I m'imagino que vostè s'imagina el que esperen: entrar en el mercat de treball. Quant temps tardaran? A aquesta gent que diu que abans, quan tenies vint-i-dos anys, amb un any de treball et pagaves un pis, caldria dir-los: "Quan tens vint-i-dos anys no hauries d'estar treballant per pagar-te un pis amb el que guanyes en un any, sinó estudiant. Ja el trobaràs més endavant, quan tinguis cinquanta anys. A més, per a què vols un pis en propietat a vint-i-dos anys?"

LAFH: El que ells i molts economistes i sociòlegs respondrien és: "Per sortir de casa i no haver de dependre dels pares".

AC: Els que sostenen aquesta idea que els qui viuen a casa dels pares és perquè no poden fer cap altra cosa s'equivoquen de totes

Els joves d'avui dia són el grup de població més nombrós que ha existit i que possiblement existirà en xifres absolutes i en xifres relatives.

LAFH: Pel mer descens de la població i l'increment de la franja jove, finalment tenim la dissolució de la família?

AC: Sens dubte. Les famílies es mantenen perquè no hi havia més remei. En una família la dona era complementària del marit, si es divorciava o se separava, quedava en una situació econòmica molt precària. Ara no. Si els homes poguessin tenir el poder adquisitiu per a mantenir una família segons els nivells socials requerits, com el tenien en el passat, potser tampoc no es casarien. Crec que era Marx qui deia que el capitalisme havia aconseguit arrencar els individus de les seves comunitats per a fer-los treballadors lliures i independents i poder explotar-los d'un a un. Ara hem anat un pas més enllà, no sé si és el capitalisme o els costums: se suposa que els homes i les dones són iguals. Per què s'haurien d'ajuntar? Una de les primeres raons és que es fa difícil viure individualment segons el nivell socialment volgut. Per tant, ajuntar-se és una solució. Viure en parella és una manera de poder pagar entre dos una unitat de consum segons el nivell socialment perseguit, i de tenir fills. Si estàs en una etapa avançada de la teva vida i et va bé, això ja no és necessari. Els fills ja estan fets i drets, el consum és una inversió, com l'habitatge. O sigui que, si els fills ja estan fets, tens habitatge, etc., ni tan sols necessites viure en parella.

LAFH: En altres paraules, el matrimoni, o viure en parella, està sobrevalorat.

AC: Si es creu que tothom hauria de viure de dos en dos i no és cert, lògicament es dedueix que hi ha un impacte sobre el consum i el medi ambient. Però no pots obligar ningú que visqui en parella per la raó que sigui. Les circumstàncies de cadascú són més poderoses. L'economia sempre falla per la seva idolatria als tòtems, per supèrbia i per utilitzar les dades sobre la població en gros, sense cap finor, sense ajustar els detalls. Per a ells, és més important defensar els seus models, sense tenir en compte altres ciències que podrien aportar-hi visions significatives, com la sociologia, l'antropologia o la demografia.

LAFH: En aquest cas, on és l'error?

AC: Si no files prim, t'equivocaràs quan consideris que és el mateix un matrimoni de trenta anys que un de cinquanta. I quan pensis que la gent compleix els criteris establerts per l'economia. Encara que no ho sembli, la gent té els seus propis plans. L'economia suposa que es "fabricaran" nens a fons perdut perquè sí, perquè agrada "fabricar" treballadors i que es farà en estructures de tipus familiar. Però això no és el que passa, en realitat. Hi ha una falta de visió tremebunda.

LAFH: Considera que hi ha una recomposició de les pautes de consum, de les relacions i de la producció que permet considerar-les com a tendències globals?

AC: Diria que hi ha un desajustament que aflora com a tendència global. Per exemple, els que volen que els joves siguin demanants d'habitatge nou, de mal habitatge, i que els pares es quedin sols i amb les habitacions buides. Si els fills marxen a un lloc més petit, els costa molts diners. Si fóssim més respectuosos amb els comportaments de la gent, descobriríem les tendències emergents i treballaríem amb aquestes tendències. Per exemple, per què hem d'evangelitzar els homes i les dones per fer que incrementi la natalitat? Per què, per a protegir el sistema de pensions del futur? Amb el que hem dit fins ara, sabem què hi haurà en el futur? Si les pensions es mantindran? Si se substituiran? Per què pressuposem que l'empresari serà eficient i els pares de família, no, quan el primer que s'han carregat són els ajuts familiars, que no eren tants?

Miri, fa vint anys, el 1995, hi va haver uns 53.000 naixements a Catalunya i al voltant de 350.000 a Espanya. Vint anys abans, el 1975, les xifres, respectivament, van ser de 112.000 i 690.000. Ens lamentàvem de la baixa natalitat i ens preguntàvem qui treballaria. Doncs sort en vam tenir del decreixement, perquè avui dia hi ha milers de persones que no troben feina i ni somien a trobar-ne. T'imagines, si en comptes de 53.000 n'haguessin nascut 112.000? Què

hauria passat? D'on i per què la gent es posarà a tenir fills si no en tenen necessitat? Les dones sí perquè, si tenen trenta anys o més, se'ls passa el període de fecunditat.

LAFH: No sé si vol entrar en això, però el debat sobre les famílies monoparentals és més complex.

AC: Sens dubte, crec que les parelles o matrimonis són més normals que els monoparentals. Dic "normals" perquè no tinc una paraula que expliqui millor la seva situació. En els primers casos hi ha avis, una família, parents, etc. I en els segons, hi falta família, encara que no sempre. De tota manera, no se sap quant temps duraran les parelles. M'imagino que si duren vint anys o més és perquè han fet molta feina, i bona, no perquè compleixen un manament ni perquè simplement han passat de puntetes per la rutina. Abans, com explicaven els contes, la gent es casava, vivien feliços i menjaven anissos. Això avui no existeix. Avui la mort sol intervenir al final del quart acte. Això de les unitats conjugals, estables, per sempre, simplement no funciona. Quan relacionem això amb les pautes actuals de consum i amb les previsible, l'escenari llavors canvia i molt. La nostra mirada ha d'absorbir aquesta nova realitat per a comprendre aspectes dels quals encara ni tan sols no hem començat a parlar. ●